

**MISIUNEA BISERICII
ÎN CONTEXTUL PSIHOSOCIAL
AL FAMILIEI CREȘTINE DE ASTĂZI**

CIPRIAN VASILE RUS

**MISIUNEA BISERICII
ÎN CONTEXTUL PSIHOSOCIAL
AL FAMILIEI CREȘTINE DE ASTĂZI**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

Colecția RELIGIE ȘI FILOSOFIE

Referenți științifici: Pr. Prof. Univ. Dr. Valer BEL, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
Pr. Prof. Dr. Gheorghe PETRARU, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RUS, CIPRIAN VASILE

Misiunea bisericii în contextul psihosocial al familiei creștine de astăzi / Ciprian Vasile Rus. - București : Editura Universitară, 2021
ISBN 978-606-28-1362-8

2

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062813628

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2021
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021.315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47 / 0745 200 718/ 0745 200 357
comenzi@editurauniversitara.ro
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
Prefață	11
Introducere	16
CAPITOLUL I. COORDONATELE TEOLOGICE ALE MISIUNII CREȘTINE ORTODOXE	23
I.1. Taina omului și împlinirea lui în Hristos	25
I.2. Porunca Marii Trimiteri. Misiunea și slujirea apostolilor	32
I.3. Biserica Apostolică misionară.....	33
I.4. Aspectele misiunii: evanghelizare, mărturie, diaconie, pastorație	38
CAPITOLUL II. BISERICĂ ȘI MISIUNE ÎNTR-O LUME SECULARIZATĂ	47
II.1 Secularizarea lumii contemporane: individualism, raționalism, ideologii ateiste, panteism precreeștin, societate informațională....	47
II.2. Globalizarea și autonomia societății contemporane - provocări la adresa misiunii Bisericii	65
II.3. Actualitatea mandatului misionar post-pascal.....	75
II.4. Biserica comunitate mărturisitoare. Dialogul ei cu știința, cultura, societatea	81
CAPITOLUL III. CONTEXTUL PSIHOSOCIAL CONTEMPORAN AL MISIUNII BISERICII. PERICOLE ȘI PROVOCĂRI	90
III.1. Dinamica misionară, organizarea parohiei și orientarea ei eclesiologică.....	90
III.2. Filantropia - latură socială a misiunii Bisericii	100
III.3. Probleme bioetice și morale controversate	109
III.4. Misiunea Bisericii în societatea românească contemporană.....	119
CAPITOLUL IV. RELIGIA, SENTIMENTUL RELIGIOS ȘI VALORILE MORALE ALE CREȘTINULUI	125
IV.1. Religia și sentimentul religios.....	125

IV.2. Dimensiunea afectivă a religiozității (crediința).....	134
IV.3. Valorile morale în religie	138
IV.4. Poruncile religioase - tradiție și actualitate.....	142
CAPITOLUL V. ASPECTE PSIHOSOCIALE ALE FAMILIEI ÎN	
CONTEXTUL ACTUAL	147
V.1 Situația actuală a familiei:considerații generale.....	147
V.2. Elemente de antropogonie și antropologie ortodoxă.....	150
V.3. Căsătoria și importanța ei în perioada Vechiului Testament.....	153
V.4. Statutul femeii și îndatoririle soților.....	156
V.5. Familia și importanța ei în perioada Noului Testament	159
V.6. Rolurile și funcțiile familiei	165
Concluzii	177
Bibliografie	179

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea *Misiunea Bisericii în contextul psihosocial al familiei creștine de astăzi*, elaborată de Părintele Ciprian – Vasile Rus, constituie teza de doctorat în teologie, susținută de autor la Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, în anul 2019. Așa cum arată titlul, ea este dedicată misiunii Bisericii referitoare la familia creștină de astăzi. Tema abordată astfel este de o importanță și actualitate excepțională, dar și foarte complexă. Căci familia este mediul natural orânduit de Dumnezeu în care se nasc, cresc și se maturizează persoanele umane. De aceea educația și instrucția creștină în cadrul familiei sunt decisive pentru copii și tineri.

Conform planului lui Dumnezeu, căsătoria unui bărbat cu o femeie este fundamentul comuniunii mai largi care este familia, pentru că instituția însăși a căsătoriei și iubirea conjugală sunt ordonate spre procrearea și educația copiilor în care căsătoria își găsește încununarea. Astfel soții aduc la viață copiii, reflectarea vie a iubirii lor, semn permanent al unității lor de tată și mamă. Devenind părinți, soții primesc de la Dumnezeu darul unei noi responsabilități. Iubirea lor părintească este chemată să devină pentru copiii lor semnul vizibil al iubirii de oameni a lui Dumnezeu, de la care vine orice paternitate în cer și pe pământ (cf. Efeseni 3, 15). În sânul familiei se nasc astfel un ansamblu de relații interpersonale – raport între soți, între părinți și copii: paternitate-maternitate, filiație, fraternitate – prin care fiecare persoană umană, membră a familiei este introdusă în «familia umană» și în «familia lui Dumnezeu» care este Biserica.

Și deoarece omul nu-și are adevărul în el însuși, ci în comuniunea cu Dumnezeu, numai o familie autentic creștină poate asigura mediul psihosocial favorabil pentru nașterea, creșterea, educația și împlinirea copiilor, până când ei înșiși vor întemeia o familie și vor deveni, la rândul lor, și ei părinți.

Familia creștină are astfel și un rol misionar deosebit. Biserica se extinde în timp și în spațiu prin familia creștină. Încă de la începutul ei, Biserica creștină s-a constituit după modelul familiei, ca o comunitate de iubire creștină. Familia creștină este, de aceea, și mediul cel mai propice pentru transmiterea credinței și a vieții creștine. Îndrumarea duhovnicească și exemplul direct sau indirect al părinților sunt de o importanță crucială. S-ar putea spune că părinții creștini sunt cei mai de seamă mijlocitori între

Biserică și lume. Căci prin ei se face îmbisericirea copiilor și tinerilor și, tot prin ei, copiii sunt trimiși în lume ca ucenici ai lui Hristos. Este o prelungire prin ei a Bisericii în lume și o aducere a lumii în Biserică. De aceea, familia creștină are misiunea de a deveni ceea ce este ea în planul lui Dumnezeu, adică o comuniune profundă de iubire, într-o tensiune care-și va găsi împlinirea definitivă în Împărăția Lui. Familia creștină are misiunea de a păstra, de a revela și de a comunica credința și iubirea ca reflectare vie și participare reală la iubirea lui Dumnezeu pentru omenire. Toate îndatoririle familiei creștine și ale membrilor acesteia sunt o realizare concretă și în detaliu a acestei misiuni fundamentale.

Fenomenele negative care destramă căsătoria și familia sunt rezultatul unei concepții greșite despre libertate și împlinirea omului, acestea fiind înțelese nu ca realizare și împlinire a omului în iubire și comuniune și ca împlinire a planului lui Dumnezeu cu privire la căsătorie și familie, ci ca putere autonomă de autoafirmare egoistă și, deci, păcătoasă.

În contrast flagrant cu idealurile familiei creștine, așa cum le-am conturat anterior, în societatea postmodernă secularizată și considerată autonomă, familia creștină se confruntă cu provocări multiple care o amenință chiar cu disoluția.

În acest context, perspectiva misionară a Bisericii în secolul al XXI-lea, cu privire la familie, trebuie să țină cont, mai mult ca niciodată, de noile condiții economice, politice și psihosociale în care marea familie umană trăiește. Căci familia, ca instituție fundamentală a societății umane și a Bisericii, este supusă, în multe cazuri, unui proces de reconstruire, inițiat de liberalizarea vieții de familie, simplificarea procedurilor de divorț, legalizarea majoratului la 18 ani și a avortului.

Procesul este astăzi încă în desfășurare, familia definind astăzi forme de menaj alternative, structuri inedite de rol, acceptând dispariția aproape totală a ierarhiei, a autorității asociate ierarhiei și a datoriilor derivate din morala familială creștină. Se poate spune că familia este abordată astăzi mai curând ca un proces, decât ca o instituție. În asemenea context, lămuririle asupra fenomenelor asociate acestei redefiniri sunt neapărat necesare. De aici și interesul mare, deopotrivă public și științific asupra tematicii familiei.

Lucrarea este structurată în cinci capitole, fiecare capitol cuprinzând mai multe subcapitole, adecvate conținutului și obiectivelor de cercetare asumate.

În primul capitol, intitulat: *Coordonatele teologice ale misiunii creștine ortodoxe*, sunt prezentate mai întâi, în expunere proprie, temeiurile teologice ale misiunii creștine așa cum au fost aprofundate acestea în literatura teologică de specialitate în a doua jumătate a secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea. În continuare, sunt abordate coordonatele

esențiale pe care se întemeiază misiunea Bisericii față de familia creștină: *Taina omului și împlinirea lui în Iisus Hristos; Iisus Hristos, Apostolul trimis pentru mântuirea și viața lumii; Misiunea creștină și Taina Bisericii; Marea poruncă misionară și misiunea și slujirea apostolilor; Biserica apostolică misionară și aspectele misiunii: evanghelizare, mărturie, diaconie și pastorație*. Toate acestea sunt prezentate pentru a evidenția coordonatele și aspectele misiunii Bisericii care trebuie să se desfășoare în contextul societății contemporane marcată de ceea ce urmează să fie expus în continuare.

În capitolul al doilea, *Biserică și misiune într-o lume secularizată*, sunt prezentate apoi caracteristicile lumii secularizate contemporane, marcată de: *individualism, raționalism, ideologii ateiste, panteism precreeștin*, precum și *societatea informațională, globalizarea și autonomia societății contemporane* ca provocări la adresa misiunii Bisericii. În această situație este accentuată actualitatea mandatului misionar post – pascal, este evidențiată calitatea Bisericii de comunitate mărturisitoare și este arătată necesitatea dialogului Bisericii cu știința, cultura și societatea.

În capitolul al treilea, *Contextul psihosocial contemporan al misiunii Bisericii: pericole și provocări*, sunt expuse, mai întâi, dinamica misionară, organizarea parohiei, orientarea ei eclesiologică și filantropia ca activitate socială a misiunii Bisericii, apoi sunt abordate probleme bioetice și morale controversate. Capitolul se încheie cu accentuarea misiunii Bisericii în societatea românească contemporană.

Capitolul al patrulea, *Religia, sentimentul religios și valorile morale ale creștinului*, trece la analiza religiozității, la importanța religiei și a valorilor morale pe care aceasta le promovează în viața credincioșilor creștini din România. Această problemă este analizată în următoarele subcapitole: *Religia și sentimentul religios; credința ca dimensiune afectivă a religiozității; rolul valorilor morale în religie; poruncile religioase în tradiție și actualitate*. În finalul capitolului este accentuată *misiunea teologică, educațională și culturală a Bisericii*.

Capitolul *Aspecte psihosociale ale familiei în contextul actual* constituie partea centrală și actuală a lucrării, atât sub raport doctrinar-teologic, cât și sub raport social. Aici sunt abordate următoarele teme: *situația actuală a familiei; elemente de antropogonie și antropologie ortodoxă; căsătoria și importanța ei în perioada Vechiului Testament; statutul femeii și îndatoririle soților în această perioadă; familia și importanța ei în perioada Noului Testament; rolurile și funcțiile familiei; funcția biologică a familiei; funcția de solidaritate a familiei; funcția pedagogică, educativă și morală a familiei; perpetuarea neamului omenesc sau funcția biologică; ajutorul reciproc sau solidaritatea familiei; rolul*

formativ: familia, prima instituție educațională; familia creștină între tradiție și modernitate: considerații teologice, psihologice și sociologice; relația dintre misiunea Bisericii și familia creștină .

Lucrarea este consacrată unei teme de interes major pentru misiologie și pentru viața creștină. Părintele Ciprian Rus oferă o lucrare cu aplicabilitate imediată pentru cunoașterea contextului psihosocial în care trăiesc familiile creștine de astăzi. În acest sens ea este foarte folositoare pentru teologi, studenți și preoți și pentru toți cei angajați într-un fel sau altul în misiunea Bisericii, dar și în consolidarea conștiinței eclesiale și misionare.

Datele și informațiile utilizate în elaborarea lucrării, ca și concluziile formulate pot fi folosite de către studenți, preoți și specialiști în domeniu, lucrarea putând servi ca punct de plecare pentru investigații ulterioare asupra unei teme atât de importante și actuale: cunoașterea exigențelor misionare care se impun misiunii Bisericii cu privire la familia creștină, în contextul psihosocial al societății contemporane postmoderne, secularizată și globalizată. Din toate aceste motive o recomand pentru publicare.

Pr. prof. univ. dr. Valer BEL
Facultatea de Teologie Ortodoxă,
Universitatea Babeș Bolyai Cluj-Napoca

PREFAȚĂ

Lucrarea de față indică erudiția autorului, anvergura cercetării pe culoarul de expertiză misiologică în literatura de specialitate românească, evidențiind și un real efort academic demn de apreciat. Avem în față o lucrare bogată ca tematică și idei, cu o exegeză biblică bună, cu rigoarea dogmatică ortodoxă absolut necesară, cu o cercetare frontală a bibliografiei, cu analize minuțioase și de finețe ce merg la esența problematicii misionare urmărite de autor.

Importanța lucrării, prin tema pe care o abordează, noutatea pe care o aduce, constă în faptul că profilează un tablou actual, concret al familiei creștine într-o societate care deși se autodefinește de către unii drept secularizată, totuși e una alcătuită din bărbații și femeile dintotdeauna, cu profilul și aspirațiile lor, care în majoritatea copleșitoare a cazurilor sunt căsătoriți, cu copii cu fidelitate ducând viața împreună, care muncesc și au grijă de copiii lor și se identifică cu Biserica prin declararea unei apartenențe formale pentru mulți dar și prin participare activă la viața Bisericii dincolo de presiunile uneii societăți tehnice și informatice în care spiritul nu prea mai respiră, deși este esențial vieții umane așa cum o dovedește cultura, spiritualitatea istoriei noastre.

Sunt identificate și analizate obiecțiile la adresa familiei natural, într-o logică de argumentație teologică ce intră și în sfera psihologiei și sociologiei. Analizele și scriitura, redactarea tezei conferă originalitate și dinamism lucrării ce prezintă echilibrat și just adevărul despre familia creștină.

De asemenea, autorul acordă importanță maximă aspectului evanghelizării specific Ortodoxiei în strânsă relație cu cultul, dar și cu filantropia ce se concretizează în comunitatea eclesială la nivel local, parohia, ca iubire de aproapele, esența creștinismului după modelul și lucrarea mântuitoare trinitară în lumea al cărei scop sublim este de convertire la Hristos și a se face Trup tainic al Său.

Lucrarea enunță și deschide spre multe orizonturi, domenii de viață și existență umană care se percep de o manieră autonomă în ceea ce se numește era globalizării unde, logic, ar trebui să coexiste tot ceea ce a achiziționat bun, creator, cultural, religios comunitatea umană și de unde nu poate fi exclus sigur creștinismul, Biserica. Dar, se pare, că așa numiții

globaliști axați politic, financiar economic, media numai aceasta nu iau în considerație, ceea ce e globalizare actuală fiind de fapt o mistificare și o înlocuire a ceea ce este realmente Biserica, planul lui Dumnezeu pentru lume cu atributul esențial al catolicității care cel puțin trebuie perceput ca o dependență de o inteligență, o armonie și o voință transcendentă, concretizată revelațional integral în Hristos și plinindu-se prin sfinții Bisericii la modul sublime, paradigmatic.

Este analizat, apoi, sentimental religios în sine într-o perspectivă de teologie fundamentală, apologetică ceea ce este deosebit de binevenit în teologia noastră actuală pentru că acest aspect privește religiozitatea umană. Este ceea ce realizează candidatul având ca reper pe Hristos, Dumnezeu - Omul nu o religiozitate difuză într-o ideologie pluralistă. Sentimentul religios e expresia reală a iubirii infinite care este esența ființei divine după concepția creștină, precum și în instituția căsătoriei în plan social, iubirea este temei prin aceasta, deschizând cuplul spre religios în general.

Lucrările cercetate sunt relevante, bibliografia, biblică, teologică, misionară, filosofică, psihologică, sociologică e abordată într-o fuziune de orizonturi hermeneutice și de interdisciplinaritate constructivă, cu focalizare teologică fermă pe misiunea Bisericii.

După introducerea clasică, în care autorul ne oferă motivația, relevanța în domeniu, stadiul cercetărilor, în capitolul I, *Coordonatele teologice ale misiunii creștine ortodoxe*, logic, abordează sintetic misiunea Bisericii, comunitatea credincioșilor creștini în comuniune cu Dumnezeu, de fapt omul ca taină – o antropologie negativă – după modelul teologiei negative, ce se înțelege pe sine și sensul existenței sale în deschiderea spre Taina lui Hristos care desăvârșește omul. Avem în față o viziune teologică ce se extinde firesc la familie, biserica mică în care Hristos este prezent prin Duhul Sfânt primit în Taine și înțeles în actul misionar eclesial de evanghelizare, *lectio divina*, adică receptarea mesajului scripturistic, a cuvintelor Revelației, ca unul de la Dumnezeu, real și în istoria mântuirii, și aplicarea lor la viața morală. Teologia este temeiul misiunii Bisericii în orice context cultural, ideologic, politic din istorie. Porunca misiunii cu exegeza autorului este relevantă pentru a înțelege dimensiunea misionară a Bisericii și a vieții creștinilor. evidențiind și dimensiunea pastorală a misiunii ortodoxe .

Capitolul al II-lea, *Biserică și misiune într-o lume secularizată*, prezintă aspecte actuale legate de specificul misiunii Bisericii în așa – zisa societate secularizată, candidatul analizând diverși teoreticieni ai acestei direcții, filosofi, sociologi, teologi, fiind de acord că procesul e unul complex cu origini în Renaștere și Iluminism, cu apogeu în ateismul bolșevic, dar și în societatea post-modernă ce refuză pe Dumnezeu și

ordinea religioasă a lumii, expresia planului divin de mântuire a acesteia, prin destructurarea ideologică a *republica christiana* (p. 52). Candidatul remarcă judicios faptul că procesul are origine în gândirea așa-zis liberă a unor gânditori foarte bine receptați și promovați de cercuri interesate din academic și politic – este evident și spus clar de analizele pertinente și în Europa și în America. Evoluția societății până la cea informațională de astăzi ar trebui să știe că a comunica înseamnă cuvinte iar temeiul cuvintelor Este Cuvântul veșnic al lui Dumnezeu, trimisul Tatălui, „comunicatorul” divin în funcție de care s-a structurat în lume Biserica Sa așa cum reiese clar din citirea, ascultarea și receptarea revelației scripturistice, „Marele Cod” (p.73). Actuala globalizare analizată de candidat prin prismă economică, culturală și politică este o provocare pentru misiunea Bisericii dar și pentru statele naționale care, după experiența colonialismului imperial nu agreează ideologia internaționalismului globalist (p.79), idealul creștin fiind unitatea umană în plan eclesial, duhovnicesc la care se ajunge prin credință și convingere de adevărul dumnezeiesc absolut, în orizontul unei eclesiologii teocentrice, trinitare (p.92), în iubire pentru că modelul globalist, este evident, promovat, nu servește interesele celor mai mulți dintre semenii noștri. Modul misionar recomandat de autor și în consonanță cu viziunea misiologică actuală este dialogul în iubire cu știința, cultura și societatea actuală, cu fidelitate față de Hristos și Biserica Sa de la care nu se pot nicidecum face compromisuri riscante care totdeauna trădează adevărul lui Dumnezeu și poporul creștin.

Capitolul al III-lea, *Contextul psihosocial contemporan al misiunii Bisericii. Pericole și provocări*, focalizează analiza pe parohia ortodoxă, de fapt totalitatea Bisericii lui Hristos în orice comunitate structurată în jurul Altarului și păstorită de un preot hirotonit canonic, într-un cartier al orașului sau la sat, care nu se substituie modelului primar episcopocentric, care nu reprezintă un model perimat de comunitate umană ci pe cea adevărată dorită și susținută de Dumnezeu Însuși în care umanitatea *ora et labora*. Biserica vizibilă este întemeiată la Cincizecime, dincolo de orice diferențiere umană între conducători și conduși ci cu „liturghisiri și diaconii”(p.122). Diaconia este una a adevărului, a judecății, în sens de critică a nedreptății din lume, și a iubirii care nu pot fi îndeplinite și înlocuite cum s-ar vrea ideologic de nici o instituție din plan mundan. Deschiderea din capitol spre morală este bună pentru că accentuează suveranitatea lui Dumnezeu, demnitatea omului, iubirea și sacralitatea vieții de care bioetica este avertizată teologic să țină seama, evident tematica depășind cadrul temei de față. Dimensiunea diaconală a misiunii la nivel parohial, reluată public după 1989 prin asociațiile misionare, este relevantă în lucrare, candidatul invitând la o reflexie asupra a ceea ce se definește

„societatea civilă” ce vizează secularitatea dar și Oastea Domnului cu riscurile de pietism, chemând la o asumare mai fermă a canonizării unor sfinți din perioada totalitară.

Capitolul al IV-lea, *Religia, sentimentul religios și valorile morale ale creștinului*, prezintă probleme legate de om ca ființă religioasă concretizată în sentimentul religios perceput intrinsec ca o relație cu un absolut real, deschizând astfel spre domeniul Teologiei fundamentale, cu aspecte legate de antropologia religioasă privind ființa ași originea religiei, cu teoriile cunoscute – revelațională, sociologică, psihologică intelectualistă, sentimentalistă, voluntaristă, care enunțate pot deschide spre analize de sine stătătoare cu cercetare și bibliografie actuale, un orizont benefic pentru teologie și misiologie. Religia în esența ei e legătura cu Sacralul afirmă candidatul, ceea ce este adevărat, religiozitatea fiind „modul concret și permanent în care omul realizează această legătură (p.169), ceea ce misiunea Bisericii face dintru început în adevărul Revelației, dincolo de o epistemologie slabă dată de pluralismul religios ce nivelează religiile și eludează, fără temeii, unicitatea creștină a experienței cu Dumnezeu cel Unul. Religia se concretizează prin împlinirea poruncilor care conferă valoare morală persoanei și comunității prin misiune cu valențe educaționale și culturale ce creează identitatea spirituală.

Capitolul al V-lea, *Aspecte psihosociale ale familiei în contextual actual*, creionează situația actuală concretă a familiei rânduie dintru început de Dumnezeu Însuși și configurată creștin ca Taină a Bisericii în viața de comuniune, în iubirea intratrinitară la nivel immanent. Sunt prezentate aspect negative ale familiei, divorț, căsătoria civilă, lipsa credinței religioase cu ignorarea sensului tainei Cununii, eludarea legilor morale așa cum sunt propoveduite în misiunea Bisericii pe baza antropologiei teologice ortodoxe. De aceea, un excurs în Biblie și Tradiția Bisericii cu Părinții care au abordat problema, Sf. Ioan Hrisostom, dar și studiile de psihosociologie a familiei ce analizează funcțiile multiple ale acesteia – biologică, pedagogică, educativă, economică, morală - arată complexitatea problematicii, fin analizată de candidat cu concluziile teologice ferme. Candidatul reliefează ordinea iubirii din familie dincolo de erotismul exacerb și nesănătos promovat de cercuri destructurante, chemând la familia pe bază sacramentală, jertfelnică după modelul iubirii lui Hristos.

În cele 5 capitole cu nuanțe teologice fine, argumentare misiologică ortodoxă, statistici ce aduc lumină asupra anvergurii activității misionare a Bisericii noastre pentru familie, desfășurată cu înțelepciune și smerenie de ierarhie și laicatul ortodox mărturisitor, identificăm clar pilonii ce dau structură și substanță lucrării. Mai mult, autorul conturează o reală panoplie a misiunii Bisericii noastre care trebuie să dea răspuns la interpelările

multiple ale unui climat spiritual în care aceasta prin familiile creștine este purtătorul de stindard al adevărului revelat, pus la încercare de elemente centrifuge rupte de Tradiția Bisericii, de factori străini etosului ortodox și românesc, ideologii, practici antifamiliale și antiumane care riscă să nu mai promoveze umanul consacrat cultural, religios spre desfigurarea acestuia.

Accentuarea dimensiunii misionare, mărturisitoare a Sf. Taine este importantă în misiologia ortodoxă, pentru că prin acestea credinciosul este corelat vertical cu Dumnezeu treimic iar orizontal cu semenii, real, ontologic în experiența harică și calea sfințeniei, semne evidente în orizontul familial de comuniune creștină.

Deschiderile interdisciplinare teologice, Teologie Fundamentală, Apologetică, Morală dar și spre Psihologie, Sociologie, Filosofie, Politologie dau substanță analizei și sugerează noi abordări cu focalizare precisă pe aspect specifice, concrete.

Autorul ne demonstrează prin acest proiect capacitățile sale, spiritul misionar, obiectivitatea teologică și misiologică, erudiția care îi permit o elaborare de această calitate și amploare a cercetării, cu spirit critic și constructiv, cu fermitate a credinței drepte și mărturisitoare. Toate acestea, coroborate, oferă din partea candidatului o viziune amplă asupra misionarismului creștin ortodox cu focalizare pe familia creștină actuală.

Lucrarea se remarcă prin caracterul ei științific înalt, cu o componentă profund analitică ce a pătruns în esența problematicii abordate, oferind piste juste spre o mai eficientă înțelegere a misiunii Bisericii, fundamental misionare, în simfonia mărturisitoare a familiei creștine.

Lucrarea se remarcă și prin stilistică, analiză serioasă și clară a textelor, cu valențe multiple și exemplare, pentru asumarea unui model misionar, mărturisitor, caritabil, cu curaj intelectual, moral, cu expunere coerentă și atractivă, captivantă pentru cititor a situației misionare actuale cu o bogată informație și cu nuanțe subtile, o reflexie realistă și echilibrată cu impact pentru cercetătorul misiolog și teologii misionari în contextul creștin actual cu referință la familie.

Lucrarea este și o sursă reală de informare corectă și bogată, mai ales prin informațiile la zi cu privire la misiunea Bisericii noastre cu statistici recente și elocvente asupra familiei ce conferă o panoramă clară a misionarismului actual creștin.

Pr. Prof. Dr. Gheorghe PETRARU
Facultatea de Teologie Ortodoxă,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

INTRODUCERE

Necesitatea acestei abordări a misiunii Bisericii, privită din punct de vedere ortodox, este determinată, în primul rând, de valorile promovate la scară largă în societatea actuală.

În societatea actuală postmodernă și seculară prin excelență misiunea Bisericii trebuie să fie o mărturie a credinței.

Chiar dacă există câteva abordări mai ample din punct de vedere teologic asupra misiunii creștine ortodoxe în general, un studiu sistematic despre contextul psihosocial încă nu s-a scris.

Lucrări care în conținutul lor exprimă coordonate și aspecte esențiale ale misiunii în Biserica Ortodoxă:

- lucrările părintelui Ion Bria, „Credința pe care o mărturisim”, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1987; „Destinul Ortodoxiei”, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1989; „Liturgia după Liturghie. O tipologie a misiunii apostolice și a mărturiei creștine azi”, Ed. Athena, 1996; „Go Forth in Peace. Orthodox Perspectives on Mission” (compiled and edited by Ion Bria), World Council of Churches, 1986; lucrarea părintelui Valer Bel, „Misiunea Bisericii în lumea contemporană”, în două volume „(Premise teologice și Exigențe)”, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2002 și 2004; precum și volumul semnat de P. F. Patriarh Daniel, apărut în limba engleză cu titlul „Confessing the Truth in Love. Orthodox Perceptions of Life”, Mission and Unity, Ed. Basilica, 2008.

Misiunea Bisericii își are baza în însăși comuniunea persoanelor Prea Sfintei Treimi și în intervenția iubitoare și proniatoare a acestora în și față de lume. Misiunea creștină se realizează sau se concretizează prin trimiterea lui Hristos și a Sfântului Duh în lume pentru ca lumea să se poată mântui¹.

Din perspectiva ortodoxă, misiunea creștină este o participare dezinteresată la actul de „trimiteră” în lume a Fiului de către Tatăl și a Duhului Sfânt de către Fiul pentru a face cunoscută omului dragostea Sfintei Treimi și a-l face să trăiască încă de pe pământ viața dumnezeiască de comuniune cu Tatăl prin Fiul în Sfântul Duh, manifestată în Biserică.

¹ Pr. Valer Bel, *Missio Dei*, în vol. *Misiunea Bisericii în Sfânta Scriptură și în istorie*, coordonat de Pr. Ioan Chirilă, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2006, p. 11.

Implicațiile acestei înțelegeri asupra misiunii sunt fundamentale în privința desfășurării ei: misiunea nu are ca scop principal propagarea sau transmiterea unor convingeri intelectuale, a unor doctrine, a unei culturi sau a unor porunci, ci transmiterea în umanitate a vieții de comuniune care există în Dumnezeu.

Fiul lui Dumnezeu întrupat a venit în lume, împlinind voia Tatălui de a realiza mântuirea oamenilor, de aceea ca trimis al Tatălui în lume, (Ioan 10,36) Fiul este primul Apostol, mai bine zis Apostolul ceresc.

Apostol înseamnă *trimis*, și indică în Noul Testament „pe unele persoane alese și trimise în misiune cu împuterniciri și daruri deosebite”² primite de la Însuși „Apostolul și Arhiepiscopul mărturisirii noastre” (Evrei 3,1), de aceea „Apostolii ocupau primul loc între persoanele însărcinate cu slujiri particulare”³, acest lucru denotă și poziția lor excepțională de trimiși ai Apostolului ceresc.

În înțeles biblico-dogmatic, trimiterea Fiului (și a Sfântului Duh), are ca scop readucerea omului și a lumii la „starea cea dintru început”. Trimiterea Fiului în lume, concretizată vizibil prin Întrupare, „restituie omului destinul său original: acela de a aduce la asemănarea deplină creația omului după chipul lui Dumnezeu, proces care înfăptuiește asemănarea cu Dumnezeu sau îndumnezeirea”⁴. De asemenea Fiul, e trimis în lume pentru a-i atrage la Tatăl pe toți și pentru a-i face părtași comuniunii cu Dumnezeu, în natura teandrică a lui Hristos. Cuvântul lui Dumnezeu întrupat este Mântuitorul lumii și marele Apostol al Tatălui și totodată Arhetipul și Thelosul existenței umane.

Destinatarul misiunii Fiului și a propovăduirii Apostolilor este lumea, astfel „prin trimiterea, faptele și cuvintele lor și prin însăși existența lor în lume, trimișii Fiului reprezintă pe Fiul și reprezentând pe Fiul reprezintă pe Tatăl în prezența și lucrarea lui în lume”⁵.

Prin Pogorârea Duhului Sfânt se întemeiază văzut Biserica lui Hristos, dar lucrarea Duhului se extinde asupra Apostolilor prin puterea ce o revarsă asupra lor la Cincizecime. Aceștia după trimiterea definitivă a lor în lume de către Hristos, sunt pecetluiți fiind de Duhul Sfânt. De aceea misiunea Bisericii apostolice este strâns legată de trimiterea Fiului și a Duhului în lume de către Tatăl.

² Pr. V. Bel, *Missio Dei*, p. 80: „Apostolul este cel trimis, iar activitatea pe care trebuie să o îndeplinească trimisul este misiunea”.

³ Nikolai Afanasiev, *Biserica Duhului Sfânt*, vol. I, trad. de Elena Derevici, Ed. Patmos, Cluj Napoca, 2008, p. 181.

⁴ Pr. Andrew Louth, *Ioan Damaschinul - tradiție și originalitate în teologia bizantină*, trad. de Pr. Ioan Ică sn. și Diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2010, p. 263.

⁵ Francis Grob, *Envoi*, în *Dictionnaire oecumenique de missiologie*, Ed. Du Cerf, Paris, 2003, p. 109.

Vocația misionară a Bisericii ține de caracterul ei apostolic, astfel „Biserica este trimisă din ziua ei de naștere la propovăduire în toată lumea: «putere veți primi prin venirea peste voi a Sfântului Duh și-mi veți fi mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și-n Samaria și până la marginile pământului» (*Faptele Apostolilor* 1,8), acest fapt e exprimat și de Apostolul Petru: «și noi suntem martori a tot ceea ce El a făcut... și El ne-a poruncit să propovăduim poporului și să mărturisim că El este Cel rânduit de Dumnezeu...» (*Faptele Apostolilor* 10,39,42)”⁶. Așadar misiunea Bisericii apostolice continuă misiunea Fiului și a Duhului trimiși în lume de Tatăl, și de asemenea se identifică prin chemarea sa mântuitoare cu misiunea celor Doisprezece. Dacă ar fi să luăm pe segmente misiunea, ea ar fi structurată astfel:

- misiunea Fiului, Care îi trimite pe Apostoli în lume la propovăduire;
- misiunea Duhului Sfânt, Care întemeiază Biserica;
- trimiterea definitivă a Apostolilor la misiune;
- misiunea Bisericii apostolice, continuată de urmașii apostolilor (episcopi, preoți, diaconi).

„Exigențele misiunii Bisericii în perioada actuală includ: predicarea - propovăduirea Sfintei Evanghelii (adică „vestirea” cuvântului dumnezeiesc), transmiterea și păstrarea nealterată a învățăturilor și credinței celei adevărate, transmiterea neștirbită și apărarea Tradiției, înculturarea Evangheliei”⁷.

„Azi, ca și odinioară misiunea creștină înseamnă trimiterea în lume în vederea universalizării Evangheliei și integrării oamenilor în Împărăția lui Dumnezeu. Biserica trebuie să conștientizeze și să-și afirme plener vocația sa misionară. Chemarea misionară a Bisericii ține de caracterul ei apostolic și este o dimensiune și o componentă esențială a ei. Biserica trebuie să fie într-o continuă stare de misiune. Ea nu poate înceta nici măcar o clipă de a fi o Biserică misionară”⁸.

„Desigur că secularizarea impune un răspuns clar și o acțiune fermă din partea Bisericii. Misiunea Bisericii în această lume secularizată nu este ușoară. Chiar dacă lumea pare autonomă, emancipată, ea are absolută nevoie de lucrarea Bisericii și de călăuzirea ei: „Într-o societate postmodernă, secularizată, Biserica trebuie să-și afle locul potrivit. Nu un loc dominant, ca în vremea închiziției spaniole. Nici unul marginal, departe de cultura și de viața comunității, cum i-a fost impus în societatea sovietică. Biserica trebuie

⁶ Pr. Valer Bel, *Missio Dei*, p. 18.

⁷ Pr. V. Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002, p. 5.

⁸ Pr. V. Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană...*, p. 7.

să se situeze fără frică și fără un orgoliu nejustificat într-o poziție față-în-față cu această societate înstrăinată pentru că această societate are o nevoie imensă de credință și de credincioșii Bisericii”⁹

Un fenomen grav și cunoscut de către toți care flagelează societatea modernă e că pentru mulți credința creștină este nepracticabilă, mulți creștini se numesc doar în baza faptului că au fost botezați creștini, în rest, nu există altă tangență cu Biserica. Secularizarea mută centrul de greutate al existenței umane de la Dumnezeu înspre om, adică de la teocentrism la antropocentrism. Biserica, prin slujitorii săi, trebuie să dovedească multă jertfelnicie în lumea de azi. A propovădui Evanghelia „până la marginile lumii” înseamnă a te ridica la înălțimea misiunii Bisericii și a-ți asuma toate greutățile acesteia.

Mântuitorul le-a poruncit Sfinților Apostoli, trimițându-i pe în lume: „Mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă !” (*Matei* 28,19-20). Această poruncă divină cuprinde principalele aspecte ale misiunii Apostolilor, respectiv ale preoților de mai târziu și anume: slujirea cuvântului (*Faptele Apostolilor* 6,4) (propovăduirea Sfintei Evanghelii), slujirea liturgică (săvârșirea celor sfinte) și slujirea pastorală (îndrumarea credincioșilor). Acestei întreprinderi se adaugă în mod firesc slujirea aproapelui (diaconia creștină).

Biserica trebuie să răspundă la provocările societății contemporane. Ea este chemată să ia atitudine, să răspundă acestor nevoi și să-și prezinte poziția sa. Desigur că problema este foarte delicată și este foarte greu pentru Biserică să-și prezinte un punct de vedere oficial. De aceea Biserica trebuie să dea dovadă de multă economie și dreaptă judecată în aprofundarea problemei. Biserica trebuie să descopere sensul duhovnicesc al globalizării, să lupte împotriva haosului general, împotriva urii, a nedreptății, a dezbinării, împotriva păcatului.

Lumea de astăzi este o mare provocare pentru misiunea Bisericii, cum, de altfel, și Evanghelia este o provocare pentru lumea contemporană, de aceea, pentru ca misiunea să fie una prolifică și care să cheme la mântuire, Biserica trebuie mai întâi să constate realitatea socială, politică, economică și culturală a creștinilor în mileniul III.

Misiunea Bisericii în societatea contemporană trebuie să fie una debarasată de formele perimate și închistate în strategii sofisticate și să caute neconținut, ca rezultat imediat, renașterea spirituală a societății contemporane desacralizate și să insufle nevoie de semnificat și raportare la Dumnezeu.

⁹ Olivier Clement, *Viața din inima morții*, Ed. Pandora, București, 2001, p. 52.

Structura lucrării

Lucrarea este structurată pe cinci capitole, în capitolul I *Coordonatele teologice ale misiunii creștine ortodoxe* am dezvoltat problematica teologiei misionare și a misiunii Bisericii în ansamblu. Misiologia ortodoxă privește misiunea (lucrarea dumnezeiască) ca fiind expresia lucrării de mântuire și de desăvârșire a lumii. Aceasta este desemnată de verbul $\alpha\pi\sigma\tau\epsilon\lambda\omega$ „eu trimit” și de formele derivate. Noțiunea de trimitere desemnează potrivit limbajului biblic o lucrare specifică și continuă a lui Dumnezeu. Acesta îi trimite pe Sfinții Apostoli ca să-L facă cunoscut și să lucreze în numele Lui pentru mântuirea oamenilor.¹⁰ Astfel, trimiterea Fiului lui Dumnezeu în lume pentru salvarea și umplerea de viață a acesteia apare ca o caracteristică a hristologiei ortodoxe. „Această activitate de revelare, precum și însăși trimiterea lui Iisus se face pentru mântuirea oamenilor. Cine crede în Fiul Domnului (*Ioan* 9, 35) sau în Fiul cel Unul Născut al Tatălui ca Trimisul eshatologic al lui Dumnezeu, acela are viață veșnică” (*Ioan* 3, 15, 36; 5, 24; etc.), căci Fiul este „Dumnezeul cel Adevărat și viața veșnică” (*1 Ioan* 5,20)¹¹ și o condiție a apostolicității Bisericii: „...în primul rând Biserica este apostolică pentru că ea a fost întemeiată de Hristos și pentru că temelii ei sunt Sfinții Apostoli”¹².

Prin cele 4 subcapitole, respectiv, *Taina omului și împlinirea lui în Hristos, Porunca marii trimiteri. Misiunea și slujirea apostolilor, Biserica Apostolică misionară, Aspectele misiunii: evanghelizare, mărturie, diaconie, pastorație* am dorit să abordez această problematică în complexitatea sa.

În al doilea capitol intitulat *Biserică și misiune într-o lume secularizată* am arătat că secularizarea nu este un refuz categoric al religiei, ci o reducere a sferei ei de incidență și acțiune, în favoarea altor activități ale omului, care-și revendică propria autonomie față de religie. Secularizarea este esențialmente procesul de alungare a sacrului din profan, sau de trasare a unei bariere care să le despartă definitiv, cu intenția de a promova profanul în esența lui pură și autonomă. În istoria lui multiseclară, două sunt înțelesurile pe care le-a luat termenul de secularizare. Când a fost introdus, în decursul tratatelor preliminare Păcii de la Westfalia (1648), avea un sens rafinat juridic. Însemna trecerea unor proprietăți (mănăstiri, școli,

¹⁰ Francis Grob, *Envoi*, în *Dictionnaire œcuménique de missiologie. Cent mots pour la mission*, Ed. du Cerf Paris, Labor et Fides, Genève, CLE, Yaoundé, 2003, p. 107.

¹¹ Pr. Valer Bel, *Hristologia. Persoana lui Iisus Hristos*, Curs pentru studenții Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, p. 21.

¹² Anastasios Yannoulalos, „Rediscovering Our Apostolic Identity in the 21st Century”, în *SVTQ*, vol. 48, nr. 1, 2004, p. 3.